

S U S P E N S I O.

494

(*) De Sante Bevev. tom. 1.
cas. 31. & to.
s. cas. 79. & to.
194.

Hoc docent Innocentius IV. Glosso, Jacobus de Graffis, Gregorius Sayrus, Reginaldus, pluresque alii quos laudant. Sic questionem proponit postremus Author: Utrum Episcopus possit absolvere suum subditum, qui se translatuſ ad aliam Diœcēſum, ibique fecit contrā legem continentem ceterum latum (m) et si ſua unicuique Episcopo non fervatur (n). Exempli gratia, ſi ſententia pofit provocationem lata tuſſet, duo perpenda forent. Primum, ſi provocatio eſt, & hoc probetur fummatum. Secundum, ſi eſet legitima, quia Supplici probare non incumbet, quia hac circumſtancia eſt caput rei, ſine cuius iudicio superior maior potest ad hanc procedere abſolutionem. Hoc maniſtum eft ex duabus Innocentio IV. Conſtitutionibus (b), in Concilio Generali Lugdunensi deſcenſus. Si pars ad vadiſmorum obendum denunciata intercederet abſolutionis impetracioni, & intercaſtum tempus a Jure praefiratum, probaret cenitruſ ſuſſimilat poteſt pro cauſa manefata. Metropolitanus illa nequitet abſolvere ad cauelam ſupplie, ne rei cenitruſ declinent Ecclesiasticas, nec efficient. Ordinationum iurisdictionem irritant aut contempnū dignam nomine ſimplicis queſiti quod expōnent, ita ut ſi Superior major in Unione Episcopis concederet abſolutionem ad cauelam, non obſervatis omnibus hiſ cautionibus, hujs iolum ſocret illi qui adeptus eſt, ut ſet in iudicio, 1. non vero ut piflim in ſtatū reſtruitur.

Sancti hujs Doctoris ſententia pluribus inritatur Decretalibus; in primis Decretali Honori III. ad Episcopum & Archidiaconom Legionem in Hispania misso (i), in quo hic declarat Pontifex, filium tredecim natum annos, qui contra Ecclesiasticę regulas, creatus fuerat Diaconus ab alio Episcopo, permanere ſuppli, ab Officio Diaconatus, ulguendū atem, a Canonibus prefixam attigerit; idque odio Episcopi illius, & ut pudore ſuppli. ſunt: Quem ab executione Officii Diaconi uſque ad aetatem legitimam in iuianiſ ſupplidum Ordinantis. Hec vero ſummi Pontificis In quo Glosa habet: Nota quod aliquis punitur odio alterius. Quod firmitate decimo-octavo & decimo nono Concilii Sardeſiensis Canonibus, & Concilio Toletano IX. a Gratiano citatis in fuso Decreto (k).

Huius ratione apponit aliud Decretale Alexandri III. ad Archidiacopum Toletanum ſcribantibus (l), in quo videntur Clerici, qui bona fide ſuſci perunt Ordines Diaconatos aut Sacerdotii ab Episcopo, quem dignitatem Episcopalem abdicare ignorabant, ſuppli ab Ordinibus, & non licet illis fungi niſi poteſt legitima ſupplidationem, non vit. i. de Ordinis ab Episcopo qui regnauit Episcopatui. Licit probabili ſe ignorantia, neſcītia, tamen eſt diſpenſatio: quia, cum in talibus Ordinatoſ non habent executionem Officii ſuſ, eam altis conſerne non potest.... qua quod non habet, dare non potest. Sic interpretatur Author Glosso (m). Gregorius IX. idem dicit de iis, qui incipi ſuſcepereunt Ordines ab Episcopo excommunicato (n).

Superiori repondendum ad Juris regulam obſtam, ea ſi probatur non licere sine injuſtitia punire innoxium. Dicimus igitur hanc regulam non refringi ad iolum calum, in quo poena inſigretur ſine cauſa iusta & æqua; in cauſa autem Decretalis Honori III. folius atatus, a Canonibus ſtatutæ, defectus eſt cauſa maximæ legitima, ut privetur Ordinationis exercitio Ordinis ſuſcepiti: Bonificius VIII. aperte dicit in Juri ſuſcipitio: cū ſatū ſuſcipiat tantum allata; ſine culpa, nifi ſubſt. cauſa, non eſt aliquis puniendus (o). Glosa exempli poena (p) Bonificii, patiendū ſine culpa, quum quadam ad illa cauſa VIII. in reg. 23. de reg. juris in e. Videlicet, accepit exemplum ejus qui ſcortum duxisset, de reg. juris in nam etiam nullum fecerit peccatum, dicens, eſt. tamen bigamus & incurrit irregularitatem, quae ſufficit ne Ordines ſuſcipiant, mortua uxore.

Tacitom quatuor aut quinque hujusmodi exempla, quibus Author hujus Glosse probat, eam eſſe hujus regularis Juriſ mentem.

S U S P E N S I O.

495

R E S P O N S .

Priori, qui affirmatiuam defendit, eſt proculdubo, & atrullit contentaneum Doctrinæ S. Thomæ (b), qui exemplum excommunicationis obje- (b) s. Th. in 4. dif. 18. q. 2. art. 3. & 2. ad. 1. t. cum evertit, & dicit longum intercedere differen- (c) men inter penam excommunicationis & ſuppen- (c) sionis; quia ſuppenone non privat uero bonum (d) ipiritualium Ecclesiæ communium, nec ab eius refecatur Corpore, ut excommunicatione, & ſic collatio eſt iniqua. *Suſpenſo*, inquit Doctor Angelicus, non tantu poena eſt, quanta excommunica- (e) cationis, quia ſuſpenſo non fraudantur Ecclesiæ ſuſpenſionis, ſicut proprieſtate ſuſpenditur, ſicut & totum Regnum ſuſponit interdicto poeccaſio Regi; & ideo non eſt finis de excommunicatione ſuſpenſionis. Huic alia adjuvanti ratio, nempe, quia in re penali non argumentatur nec concluditur a ſimili fine frequenti abſurdo.

Sancti hujs Doctoris ſententia pluribus inritatur Decretalibus; in primis Decretali Honori III. ad Episcopum & Archidiaconom Legionem in Hispania misso (i), in quo hic declarat Pontifex, filium tredecim natum annos, qui contra Ecclesiasticę regulas, creatus fuerat Diaconus ab alio Episcopo, permanere ſuppli, ab Officio Diaconatus, ulguendū atem, a Canonibus prefixam atti- gerit; idque odio Episcopi illius, & ut pudore ſuſcipiat, ſunt: Quem ab executione Officii Diaconi uſque ad aetatem legitimam in iuianiſ ſupplidum Ordinantis. Hec vero ſummi Pontificis In quo Glosa habet: Nota quod aliquis punitur odio alterius. Quod firmitate decimo-octavo & decimo nono Concilii Sardeſiensis Canonibus, & Concilio Toletano IX. a Gratiano citatis in fuso Decreto (k).

Huius ratione apponit aliud Decretale Alexander III. ad Archidiacopum Toletanum ſcribantibus (l), in quo videntur Clerici, qui bona fide ſuſcipiant Ordines Diaconatos aut Sacerdotii ab Episcopo, quem dignitatem Episcopalem abdicare ignorabant, ſuppli ab Ordinibus, & non licet illis fungi niſi poteſt legitima ſupplidationem, non vit. i. de Ordinis ab Episcopo qui regnauit Episcopatui. Licit probabili ſe ignorantia, neſcītia, tamen eſt diſpenſatio: quia, cum in talibus Ordinatoſ non habent executionem Officii ſuſ, eam altis conſerne non potest.... qua quod non habet, dare non potest. Sic interpretatur Author Glosso (m). Gregorius IX. idem dicit de iis, qui incipi ſuſcepereunt Ordines ab Episcopo excommunicato (n).

Superiori repondendum ad Juris regulam obſtam, ea ſi probatur non licere sine injuſtitia punire innoxium. Dicimus igitur hanc regulam non refringi ad iolum calum, in quo poena inſigretur ſine cauſa iusta & æqua; in cauſa autem Decretalis Honori III. folius atatus, a Canonibus ſtatutæ, defectus eſt cauſa maximæ legitima, ut privetur Ordinationis exercitio Ordinis ſuſcepiti: Bonificius VIII. aperte dicit in Juri ſuſcipitio: cū ſatū ſuſcipiat tantum allata; ſine culpa, nifi ſubſt. cauſa, non eſt aliquis puniendus (o). Glosa exempli poena (p) Bonificii, patiendū ſine culpa, quum quadam ad illa cauſa VIII. in reg. 23. de reg. juris in e. Videlicet, accepit exemplum ejus qui ſcortum duxisset, de reg. juris in nam etiam nullum fecerit peccatum, dicens, eſt. tamen bigamus & incurrit irregularitatem, quae ſufficit ne Ordines ſuſcipiant, mortua uxore.

Tacitom quatuor aut quinque hujusmodi exempla, quibus Author hujus Glosse probat, eam eſſe hujus regularis Juriſ mentem.

(A) ABATISSA Cas. V.
(B) APPELLATIO Cas. XI.
(C) INTERDICTUM.
(D) ORDO.
(E) TITULUS.

S U S

(a) Polm. par. 2. 2. n. 699.

S U S P I C I O .

S U S P I C I O est mens dubia de bona vivendi ratione, aut probitate alicujus, qua iniqum fit judicium: *Suspicio est intellectus propensio ad assentiendum (a).* Vox, *propensio*, denotat, auctore Polmanno, motum intellectus imperfectum, qui re non assentitur, sed ad assensum propendet ob aliquam veri speciem. *Motus imperfectus intellectus non assentientis, sed ad assentiendum inclinati; quia videt aliquam veri speciem, sublacement in una parte, qua in altera non appetit.*

Suspiciones mala, hoc est, fundamento carentes legitimo, damnantur a S. Paulo, & accentuentur invidis, rixis, contentionibus, & blasphemis. *Invidia,*

(b) Tim. VI. conventiones, blasphemia, suspiciones male. (b)

(c) S. Th. 2. 1. q. 60. art. 3. lib. 2. 2. corp.

1. Observandæ sunt cum S. Thoma (c) triplices suspiciones, aut tres gradus diversi suspicionis. *Ejus autem triplex gradus suspicionis.*

Primum est, quum dubium invadit ex levibus indiciis de probitate proximi. Hoc est fragilitas humanae quod perraro vitatur.

Secundus est, quum admittitur quodam cum dubio conjunctum, tanquam certum, alium esse malum, aut malum admisisse facinus, licet leves tantum adsint conjectiones. Textum S. Thomæ de his duobus primis gradibus recentemus in tertia decisione.

Tertius denique est, quum Iudex damnat reum ex aliqua suspicione: quod peccato mortali purgari nequit. *Tertius gradus est, cum aliquis Iudex ex suspicione procedit ad condemnandum. Et hoc directe ad iniquitatem pertinet. Unde est peccatum mortale.*

2. Observandum est etiam malum facile dicere, alium esse malum: Et hoc (d) Ecl. X. nobis vult sapiens (d) indicare dicens: *In via stultus ambulans, cum ipse insipiens sit, omnes stultos estimat.*

3. Major est propensio suspicionis in eum, quem odio, quam in eum, quem amore & pretio prosequimur: *Cum enim aliquis contemnit, vel odit aliquem vel inuidet ei, ex levibus signis opinatur mala de ipso; quia unusquisque scilicet credit quod appetit. Hæc etiam verba S. Thomæ.*

C A S U S P R I M U S .

B ERENICE, mater familiæ suspicatur, filiam natura hilaris admodum animi permittere licentiores agendi rationes adolescenti, vicini filio, qui eam ardenter amare videtur. & ex hac suspicione, cuius levissima sunt indicia, acriter prohibet filie ne unquam sola sit cum adolescenti, & hucusque sapientissimo. Nonne peccat graviter suspicione iniqua?

R E S P O N S .

Non putamus Berenicem esse peccati, levis quidem, damnam, quum suspicio in cau proposito spectans malum antevertendum, non sit illicita, & cautio pars prudentia. *Necessaria est cautio ad prudentiam, ut si accipiantur bona, quod videntur mala, prout dicit S. Thomas, (e), quod*

(e) S. Th. 2. 1. q. 49. art. 2. lib. 2. 2. corp.

(f) Idem ibid. ad 3.

eo verius, quo malum frequenter esse solet.

Malorum, quae homini vitanda occuruntur, ait Doctor Angelicus (f), quedam sunt, que in pluribus accidere solet & talia comprehendunt rationes possum, & contra hæc ordinatur cautio, ut totaliter videntur, vel si minus nocent.

Atqui frequenter amicitia honesta ipsa, qua adolescentes diversi sexus se invicem prosequuntur, utrum sapientes, definit brevi in amore criminolum & inordinatum, quum licet solos esse una. Nemo nescit quam frequentia sint ea exempla, & quam funesta eorum confectiones. Inde tantum abest usus suspicionis iniqua sit dannanda Berenice, ut contra sit laudanda ejus prudentia & cautio, qua filiam eripiat & pericolo, in quod ne incidat timet, confabulationem permittingo ipsi soli cum adolescenti, quem novit illam amare.

C A S U S II.

Domicius, cum percepisset Amatam uxorem,

nimio ardore amore in Fargeau vicinum, tantum habuit suspicionem in eam, ut vehementer proponat eam defere, saltem quoad thorum. Potest ne absque peccato?

R E S P O N S .

Antequam fiat fatus, distinguenda est cum Glof fa (g) triplices suspicio; prima est temeraria, id can. Dicit. p. 1. q. 1. v. Susp. est, concepta sine fundamento legitimo, que nequit purgari a peccato. *Triplex est suspicio, dicit Sanctus Antoninus (h), prima est temeraria. (b) S. Ant. 3. De hac prima suspicione loquitur vetus Canons, quem Pontifici Melchiadi ascribit Gratianus, in*

(i) Can. 13. 2. q. 12.

quod dicitur: Neminem condemnatis ante verum & iustum judicium: nullum suspicionis arbitrio judicari. Sed primum probat & caritativam preferre sententiam, & quod vobis non vultis fieri, alteri nolle facere (i).

Secunda est probabilis, & potest excusari & purgari de peccato. Secunda est probabilis, pergit idem Sanctus: *Et hoc purgationem inducit, non autem prima. Videre est exemplum ipsifissimum in Canone e. Concilio Illeensis de prompto in Decreto Gratiani allato (K), suspicionis concepta*

(k) Concilio Illeensis in Proby. ter. 1. 3. 2. q. 5.

Tertia denique est violenta dicta, tercia est violentia, quae condemnationem inducit; id est, initiat violenti conjectiōibus, & vehementer inducit condemnationem ejus de quo suspicio est. Hoc posito.

Dicimus, Domicio, si suspicio ejus sit temeraria aut solum probabilis, non licet absque peccato relinqueret uxorem, immo quoad thorum; sed si suspicio sit violentia, nec posit ab uxore impetrare ut vitam agat sapientem, quæ eludat malam suspicionem quamlibet, potest sine crimine eam relinqueret thorum juxta Doctrinam Sancti Hieronymi (l), in Canone laudari, qui habet: *Ubicumque est igitur fornicatio, vel fornicationis suspicio; xit 2. 12. q. 1. liberæ*

(l) Hieron. e. 19. Mart. in cit. can. Di-

S U S P I C I O .

497

(a) Glossa in libere usor dimittitur, nam, ut ait Glossa (a), d. cas. v. Suf. pro codem reputatur fornicatio & fornicationis suspicio; nam probata suspicio probata est fornicatio.

Jus Romanum eo procedit hac in re, ut marito permisit ex sola suspicione violenta fidei uxoris, occidere eum qui audebat verfarum cum ea in domo sua, aut in domo uxoris, aut in caponna, aut in domo suburbiorum urbis, tribus vicibus iteratis monitus coram tribus testibus (b), ita ut leges haberent violentam suspicionem sicut crimen ipsum.

(b) Authent. si quis. Cod. ad leg. Julian. de adulterio. lib. 2. tit. 2.

Interim eas non affirmus quasi probarem, ea Lex nobis iniusta, crudelis, inhumana, & cuius Christiano debet esse odio, quam ipsi viro non licet vitam eriperet uxori, licet deprehenderet in flagranti delicto, ut probamus alibi rationibus, quibus nihil potest objici.

C A S U S III.

ARSACIUS, advertens duos adolescentes, nimia confuetudine & licentioribus agendi rationibus una utentes, perfusum habet, aut violentam habet suspicionem eos libidinose vivere. Habendum ne est judicium, aut suspicio ejus temerarium, & peccatum mortale?

R E S P O N S .

Judicium iniquum de vita proximi non est peccatum, nisi sit plane temerarium, ait S. Thomas (c), sed judicium, levissimo nixum fundamentum, & perfectum de re magna est peccatum mortale, quia proximi, qui contemnitur, caritati adverterat.

At non idem est judicium de suspicione; quia suspicio non est judicium, sed quid ei affine, & imperfectum. Ideo non est ex se peccatum mortale, licet fiat potea, legitime definitum fundamentum, & de re ingeni, invidia aut odio; quia tunc iniquitas suspicionis & rationibus ejus inepit. *Judicium autem de personis, ait S. Thomas, licet quandoque sit falsum, non tamen semper est peccatum; nisi quando est omnino temerarium ... sed quando ex levi re judicium procedit firmum in corde, aliquando est peccatum mortale: quia est cum contemptu proximi. Suspicio autem est quid imper-*

(e) S. August. tract. 50. in Joan. n. 1.

fecepsit cor humanum; & ideo non ejus latreras feruntur; sed plures aliud, quam id quod ibi agitur, suspiciuntur. Et quidem diendem est suspicionem non ex malitia determinata aut odio in proximum, sed ex debilitate ingenii non peripacis ortam, cum insigni non affectare injuria.

T A C T U S .

N O L U M U S hic dicere de tactu, in genere, qui permultis in casibus potest esse absque ullo peccato. Nec nobis est mens dicere de tactu, qui ex se provocat ad peccatum fornicationis: sed solum de tactibus, inter despontatos, aut conjugatos habitus, quorum quidam sunt mortales, alii veniales, aliique ab omni immunes peccato. Pauca, quæ sumus in decisionibus sequentibus dicturi, sufficient ad discernendum illicitum & licitum, nec necesse erit hic specialiore instituere narrationem.

C A S U S P R I M U S .

F IRMINUS, frequentius Mariam, sibi despontatus, tam invisus, illi sepe blanditur, tangens ejus faciem, manus & brachia, immo figens oscula cum quadam delectatione breviori, sed fine ultra intentione mala. Potestne afferi eum peccare mortaliter in hoc?

R E S P O N S .

Auctores varias abeunt in sententias circa difficultatem propositum. Alii volunt despontatos lethali perccare, si delectatio sit ingens, & persistat, etiam tactus afficeret solum partes corporis honestas, quales sunt facies & manus. Duabus nituntur rationibus. Prima, quia delectatio morosa est de peccatum mortale, ut probat ejus definitio, hæc est ipsa canis stilatio cum quadam spissitudine genitalium commotione, adjuncta complacentia positora ad illam post advertemus. Secunda, quia, et si verum sit confessum huic delectationi adhibitus, si levius & imperficius, posse, etiam perraro his se deducit mali desiderii ejusmodi in occasionibus, & iis obsistere sint.

(g) S. Thom. de Vio Cajetan. in 2. 2. q. 154. art. 4.

Pontas Toma. III.

quam adhuc sunt sine periculo incontinentia: quia, quamvis desponfant ad legitimam forendam amicitiam iis ut velint; delectatio, quæ ab iis natura non separatur, eos sapienter reos peccati mortales. Cardinalis Cajetanus in Commentario ad S. Thomam: (g) hanc acriter tuerit sententiam, il-

lamque fusa confirmat.

Alii contra defendunt, illi tactus, illaque oscula inter despontatos non esse peccata mortalia, modo abst omissi periculum pollutionis & confessus omnis impudici.

Non improbantes omnino utrorumque sententiam, credimus distingendum esse, & dicendum ejusmodi licentias inter ipsos despontatos habitus, esse peccata mortalia; cum sunt carnales, & quorum propensio vulgo in iis exercitata mala desideria solo adiut ad sexum alium, quia haec propensio corrupta est ipsi evidens incontinentia periculum, cui nemo unquam se permittit abque peccato mortali, iuxta hæc Sapientis verba, (h) Becc. qui amat periculum, in illo peribit. Sed si contra illi nonnisi perraro his se deducit mali desiderii ejusmodi in occasionibus, & iis obsistere sint folli-

sollliciti , ut videtur , peccati mortalis non sunt accusandi . Ratio est , quia ut S. Thomas (a) expresse docet , ejusmodi licentia non sunt de peccatum levata , nec evadunt illicita nisi animo corrupto iis intentum , & periculo , quo imminet lapsus in incontinentiam . *Possunt enim hec absque libidine fieri , inquit hic Iacobus , vel propter conjecturam partis , vel propter aliquam necessitatem , aut rationabilem causam .* Supponimus autem Firmino non esse mentem corruptam ; & periculum , in quo implicatur , non videtur periculum incontinentiae proximum , sed voluminodo remotum , respectu flatius , circumstantie defonsatam spoliari , convenientem : quae circumstantia videtur ipsi esse rationabilis causa agendi cum ea modo teneantur . & blandior quam alias illi licet .

(b) Franc. Toletus (b) hanc adoptat sententiam . Cardinals Toletus (b) hanc adoptat sententiam . Nam polquam dixerat , oculi , tactus , complexus ob carnalem delectationem esse peccata mortalia , quoniam homo non intendat copulam , sed solum delectationem carnalem , ex his insurgentem . . . quia talis delectatio ex se ad copulam ordinatur ; illico addit : licet tamen ista inter spousos , dummodo non esse periculum probabile pollutionis , tunc enim esse mortale , etiam inter conjuges .

(c) Navarrus (c) candem adoptat sententiam . Sic enim mente aperit , (deponit) quoniam sponsalia tantum de futuro contrarerint , licet eis non fecerit copula , fine proprie saltem antea in matrimonium consentiendi , neque hodie post Concilium Tridentinum sessione 2d. in Decreto de matrimonio cum tali proposito , licet tamen possint non solum se cernere & allogui & frui gaudio & voluptate , que inde nascitur , sed etiam se osculari mutuo , amplexi & tangere se tactibus , qui se non sunt impudici , & frui voluptate , que oritur ex eis , sine voluptate tamen ampliori . Ex rationem , quam offerit : sponsalia enim , que initium matrimonii sunt , faciunt facultatem fruendi voluptate preambula voluntati matrimoniali . . . que tamen (determinatio) intelligentia venit , quando id sit cum caueola non contingat pollutio , ne periculum probabile illius incurvenda vel consentiendi in eam .

Sylvius idem etiam docet post plures alias Autatores , quos laudat (d) quibus addidit Bail . (e) Sylius in a. Sed dictis non obstantibus priore pater sententiam a. q. 154. a. 4. Et conclus. 4. Et apud eum G. briel , scots Joan Majan Jacob de Gia- nis , Sanchez Joan Azorius p. 3. l. 3. c. 25. & alli .

(e) Lind. Bail. de triplici examina- p. 25. Longo Confessionalis uero , quem a quinquaginta annis , & ultra habemus & malis sequentia , quas ex his praeauris blanditiis ortas vidi- mus , tenemur hoc confundere Confessariis , qui , lumine aut prudentia destituti , levius ad remadeam delicateam & momentam attendunt .

Conjugatus qui libidinosa oculi , tactus aut amplexus impudicos erga conjugem habet , toties le-

thaliter peccat , quoties ex iis pollutio extra vas debitum accidit ; illiusve periculum proximum fibi , aut compari imminet : lecus vero uterque venialiter dantaxat offendit ; ac ne venialiter quidem , qui circa libidinis appetitum talia conjungi , ad aliam conjugalem eo modo se comparanti , in se permitit , cum hujusmodi tactus & oculi , quasi dispositiones & præludia licita sint , illius saltem respectu , qui circa voluntariam libidinem illa patitur ; dummodo mensura debita ac modum conveniens observetur . Ratio est , quia cum licitus est finis , licita sunt & media , & cui licet operis consummatio , licet profecto & ejus inchoatio . Cum ergo actus conjugalis licitus sit , præludia illa pariter consenda sunt esse licita .

Hanc questionem ita solvit Sandrus Antoninus (f) , cuius haec verba sunt : Sextus (Calix in quo coniuges peccant mortaliter) est quando coniux voluntatem prevent & provocat diversis modis , ut manus , vel cogitationibus , vel uscio calidis & incensibus , ut possit pluries coire . Hoc tamen non simpliciter intelligentem est , sed quando in talibus preparatoris propter delectationem , sicut si confractionibus impudicis membrorum attingendo , sequatur pollutio extra vas debitum , non est dubium , quod est mortale : quia omnis pollutio extraordinaria est pollutio mortale , quando vigilando procuratur . Idem videtur , si diu infestat in hujusmodi , non intendendo venire ad datum conjugalem . sed finem in his ponere . Sed , si quis causa generanda prolix , vel vi- tanda fornicationis in se , vel in socio , aut debitum reddendi , cum alias si impotens , se provocet eum , vel poru caepti fructuum , aut osculis & amplexibus , quibus etiam animalia se provocant , ut columbi & urbi , vel aliquibus aliis tactibus , in quibus non querit propter se delectari , sed solum ad datum illum preparari , non videtur peccatum : quia licet fructus naturam corporis ad obedientiam recte ratione . Item , si hoc facit , ut sit potens cognoscere propter delectationem , quam nolle cum alia experiri , tunc gravius peccat , preventiendo delectationem , non tamen mortaliter quia non querit in hac provocacione delectari , sed in actu conjugali . Unde videtur idem specie , quod de fine . Hac ille . Quod autem attinet ad delectationes morolas , inter coniuges habitas , certum est , illicas esse , quando ad copulam statim habendam non referuntur . Delectatio enim venerea , etiam inter conjugatos , est illicita , nisi ad copulam tendat . Unde a fortiori sponsus de futura copula , cum sponsa habenda , sine peccato morole delectari nequit , uti nec vidua de præterita olim cum viro habita .

Porro in his discutiendis ac discernendis non mediocri prudentia opus est Confessari . Sipius enim adest proximum pollutionis periculum extra vas debitum ; cum præteriti in partibus pudenter extrahit tempus , & locum opportunum fuit hujusmodi tactus . Itaque caveat necesse est , ne in his tolerandis facilius , quam par sit , existat .

Hic nostrarum responsionis expreſſe adſtipulantur Cajetanus , Toletus , Dominicus Soto , Sylvester , Famus , Navarrus , Sylvius & alii complures (g) .

T E N T A T I O D E I .

TENTARE sumitur ut plurimum in Sacris paginis ad significandum Probari fidem vel virtutem alicujus , in eoque sensu dicitur , Abraham a Deo fuisse tentatum (b) . Temavit Deus Abraham , cum ei præcepit , ut Isaac unigenitum suum ei immolaret : volens nimis in eo ipsius tum fidem , tum obedientiam explorare ; ut inde plurimi meriti locus ei daretur , ac majori cum firmitate atque robore prædictis virtutibus insisteri , simul etiam propositum artibus subsecutur in famulo illo Patriarcha luculentissimum & numeris omnibus absolutum virtutum earumdem exemplar .

(b) Gen. 22.4. Memoratur etiam alibi (i) , Iudaicam gentem a Deo variis in locis , diversisque rationibus tentatam fuisse : Quod in eum sensum semper accipiendo

(k) Jac. 1.13. est , quem aperit Apostolus S. Jacobus istis verbis (k) : Nemo , cum tentatur , dicat , quoniam a Deo tentatur ; Deus enim intentator malorum est : Iste autem nominem

T E N T A T I O D E I .

neminem tentat : unusquisque vero tentatur a concupiscentia sua abstractus , & illecius . Verum , quæ sumus in hocce praefati Titulo tractaturi , nullatenus in ejusmodi speciem temptationis attingunt .

Quod hic loci dicimus , Tentare Deum , est , proprie loquendo , facere , vel dicere rem aliquam absque legitima ulla causa , cum eo animo , ut explorentur & probentur ipsius potestas , bonitas , vel quodlibet aliud ex Divinis eius attributis ; & cum deliberata voluntate ea negligendi vel etiam reiciendi , que seculo ulro offerunt , ut ipa res ex sententia succedat ; vel est , petere a Deo absque succurrente ullo legitimo fundamento rem aliquam , quam ipse non promisit : Puta , si verbi gratia , vir aliquis eo temeritatis atque imprudentia deveniret , ut seculo ulro offerret periculo incidenti in aliquod præcipitum , nolens illud nequidem paululum effugere , & dimissa Deo cura , illum ab ejusmodi præcipiti lapsu defendend .

Quam quidem temptationis speciem Daemon ausus est ipsi Domino suggesterere , cum eum sollicitavit , ut , si vere Dei filius esset , se de fastigio Templi deorsum daret præcipitem : Mitte te deorsum (a) , cui Jesus Christus respondit (b) : (a) Matt. 4. 6. (b) Deut. 15. 6. Scriptum est enim : Non tentabis Dominum Deum tuum .

Atque in ejusmodi peccatum impegerunt Israelitæ , quando dixerunt (c) : Ten- (c) Exod. 14. 7. temus , utrum Deus sit omnipotens , atque utrum sit in medio nostrum , necne ? Unde factum est , ut locus , in quo tunc castrametabantur , nomen acceperit Tentationis . Et vocavit nomen illius : Tentatio , quia tentaverunt Dominum , dicentes : Este Dominus in nobis , an non ? Cujus etiam criminis sele conscientia plurimis in occasionibus reddidit populus ista nimis infidelis atque ingratius , & cuius pena Deus tunc temporis noluit eum in Terram promissam introducere ; Tentaverunt me iam per decem vice . Non videbunt Terram , pro qua iuravi Patribus eorum (d) . (d) Nu. 14. 23. & 23.

Jure prorsus ergo peccatum illud a Theologis definitur istis verbis : Tentatio Dei . . . est dictum , vel factum ad capiendum deo experimentum per extraordinarium effectum , ab eo temere expectatum (e) . Polmanus , qui prædictæ definitionis est Au- (e) Polman. part. a. 2. n. 990. thor , eadem explicat , afferendo , per isthac verba : Dictum vel factum , hæc alia intelligenda quoque esse , omisso dicti vel facti . Per isthac alia : Ad capiendum deo experimentum , priora accienda esse , ad capiendum , additis istis , expelle , vel implice ; Et isthac alia : De Deo , adjungendo etiam ejusve attributo ; Neque etenim omne divinum attributum quidquam aliud est , quam ipmet Deus . In posteriori ista voce experimentum , necessario continetur finis , qui in illo experimen- to intenditur , nimirum sciendi , num vere Deus aliquis existat , cui omnia sint perspecta atque explorata , qui possit omnia quæcumque facere , & sit in promissis suis fidelis . Subsequentia hæc alia verba : Per extraordinarium effectum , innuant , effectum expectari , non quidem ex naturali rerum ordine , & cursu ordinario , quem Deus instituit ; sed ex eventu prodigioso ac pleno miraculi , quique juxta naturæ vires ordinarias a Creatura nequit ullatenus procedere . Tandem posterioribus istis verbis : Temere expectatum , significatur nihil subesse legitima cautæ , cur effectus ejusmodi speretur ; neque enim tentaretur Deus , si legitima causa succurseret , cur posset expectari ; puta , si , verbi gratia , ageretur ex afflante Divino Spiritu , aut fundamentum aliquod daretur ex Divinis promissis ; aut agendi necessitas sic urget , ut nullatenus adesset locus non agendi ; aut ipse Deus edendorum miraculorum donum concessisset ; aut denique res ageretur , quæ vel ad Divinam gloriam , vel ad defendendam Religionem , vel ad ipsius Ecclesiæ vindicandam aliqua ratione pertineret : Quia quidem in re plurima veri nominis intelligentia judicioque prorsus peracerrime opus est , ne in eo , quod suscipitur , aliquis error subrepat . Nunc inspicendum est stilo continuo , quænam sit species prædicti peccati , atque utrum possit aliquando rationem habere peccati tantummodo venialis .

C A S U S P R I M U S .

SCISIO iter habens Aureliam ex simili tantummodo curiositate , certo certius accedit , in publica via sylva , per quam transit , insidiari latronum ingentem catervam , qui solent omnes illac transuentis spoliari atque interficere : Nihilominus obstat animo viam suam progredi , licet nulla urgente necessitate , ac neglit ex illa via publica divertere se totum Providentia Divina commitendo . Potest cum aliquo fundamento contendi , Deus a prædicto viro tentari , & cumdem in eum Tonias Tom. III.

peccare , quippe qui nullis sit instrutus armis ad propriam suam defensionem , aliunde vero generoso non admodum equo infideat ?

R E S P O N S .

Quando ergo , inquit S. Thomas (f) : Proprius alius necesse est seu utilitatem committit se aliquis divino auxilio in suis petitionibus vel fatus , hoc invenit . (f) S. Thom. 2. 2. 9. 2. 1. incorp. item. non est Deum tentare : dicitur enim in 2. Paralip. 4. 1. art. 1. in corp. mons : Cum nos ignoramus , quid agere debemus , hoc solum habemus residui , ut oculos nostros dirigamus ad te . At vero , quando nulla necesse .